

Norske Takstolprodusenters Forening og Norges Byggscole:

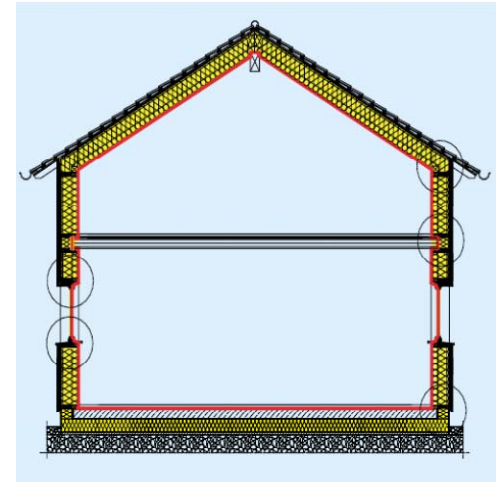
”Trekonstruksjoner – Dimensjonering og detaljering”

**”Viktige momenter ved utforming av
lavenergi- og passivhus ”**

**Siv.ing. Trond Bøhlerengen, SINTEF/Byggforsk
Colorline – Oslo/Kiel/Oslo 7. og 8. februar 2012**

Fremtidens bygninger: Passivhus - Hva må til??

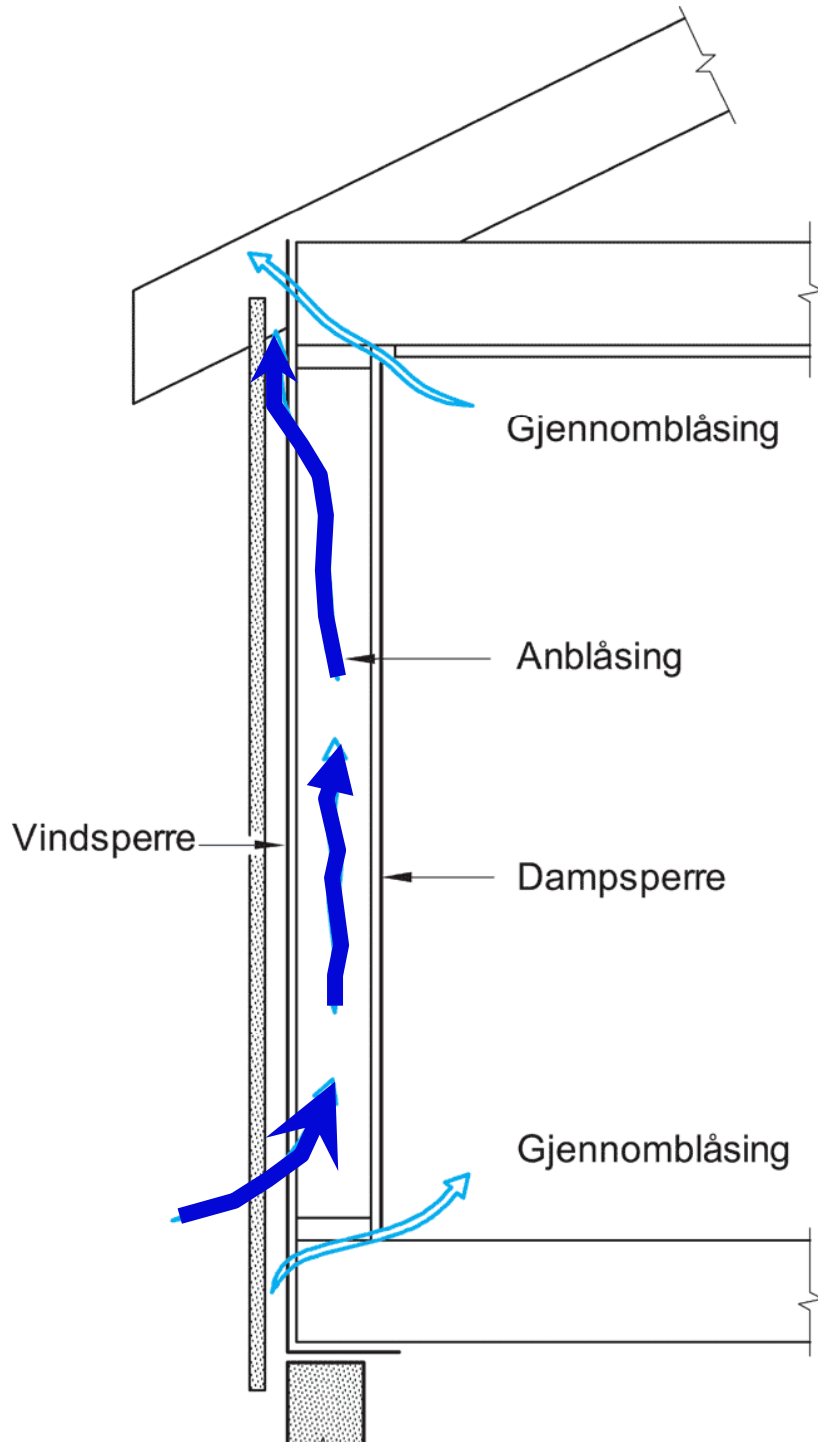
- **Kompakte bygg**
- **Kuldebroer** må unngås
- Lave **U-verdier**:
- **Lufttette** bygg
- **Kontinuerlige** sperresjikt
- **Tekniske anlegg** på "varm" side
- **God fuktkontroll**

- **Lavt varmebehov**

Passivhus, TEK10 og Lavenergihus

Bygningsdel/egenskap	Passivhus	TEK10	Lavenergi
U-verdi yttervegg	$\leq 0,15 \text{ W}/(\text{m}^2\text{K})$	0,18	0,18
U-verdi tak	$\leq 0,13 \text{ W}/(\text{m}^2\text{K})$	0,13	0,13
U-verdi golv	$\leq 0,15 \text{ W}/(\text{m}^2\text{K})$	0,15	0,15
U-verdi vindu	$\leq 0,80 \text{ W}/(\text{m}^2\text{K})$	1,2	1,2
U-verdi dør	$\leq 0,80 \text{ W}/(\text{m}^2\text{K})$	1,2	1,2
Normalisert kuldebroverdi, ψ	$\leq 0,03 \text{ W}/(\text{mK})$	0,03 og 0,06	0,04
Lekkasjetall ved 50 Pa, n_{50}	$\leq 0,6 \text{ h}^{-1}$	1,5 og 2,5	1,0

Hvorfor så mye fokus på lufttetthet??

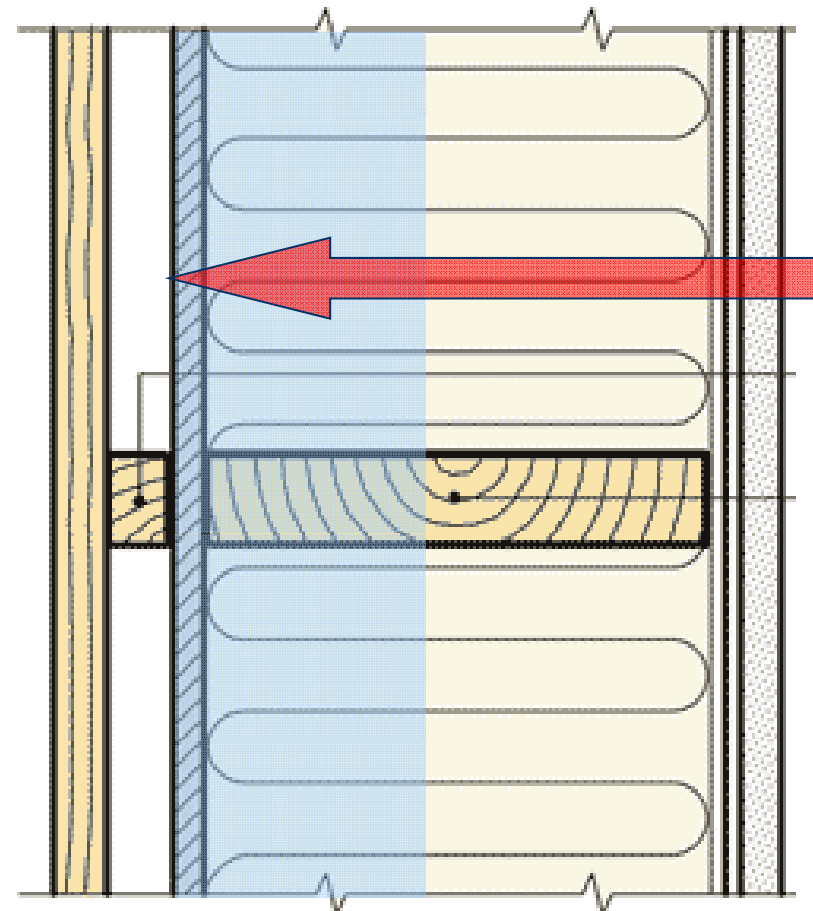
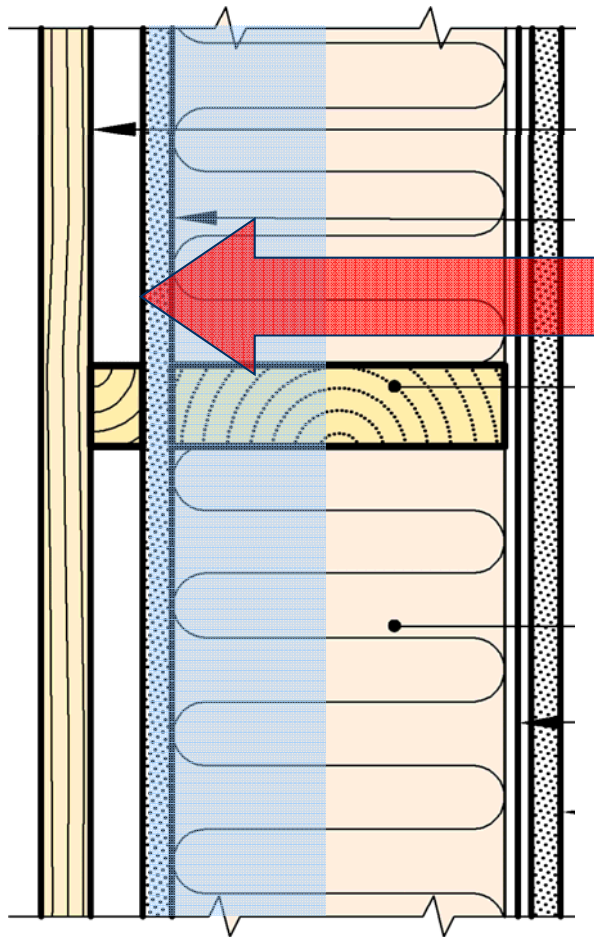

■ Anblåsing:

- Utett vindsperre
- Kald luft i isolasjonslaget
- Gir økt varmetap
- Kan ev. bidra til uttørking

Mer isolasjon – Mindre varmetap

Konsekvenser for fuktsikkerhet ??

Prosjektrapper

■ Gratis på nettet!!

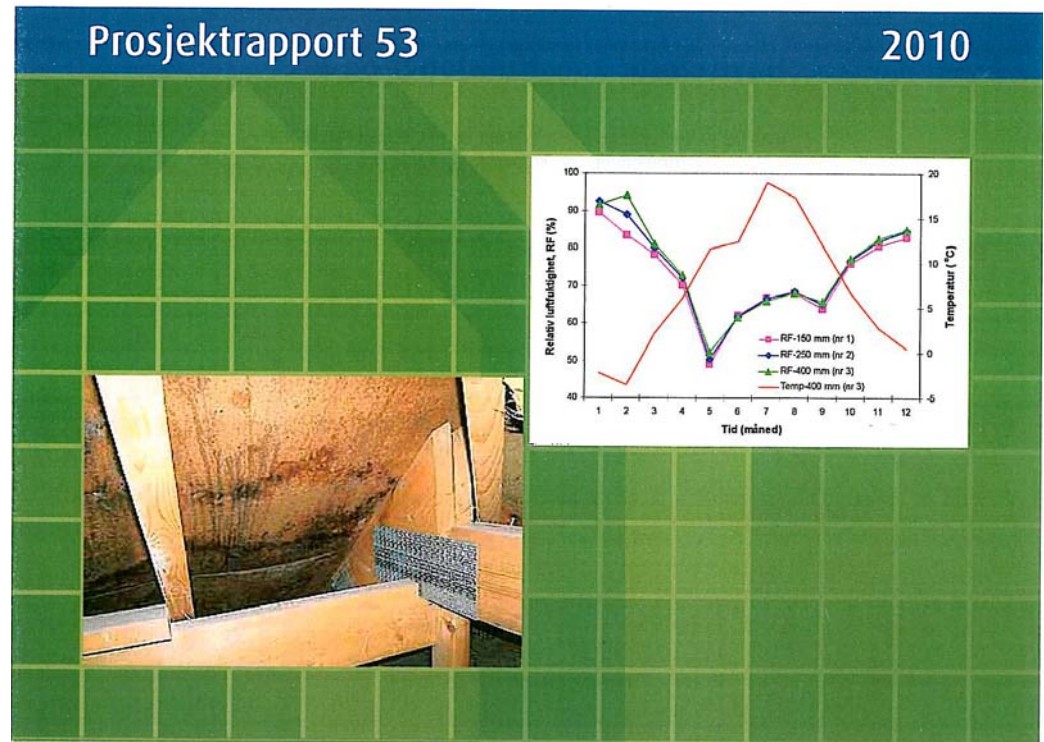
■ www.sintef.no/byggforsk

- kunnskapsformidling
- publikasjoner

STIG GEVING OG JONAS HOLME

Høyisolerte konstruksjoner og fukt

Analyse av fukttekniske konsekvenser av økt isolasjonstykkelse i yttervegger, tak, kryperom og kalde loft

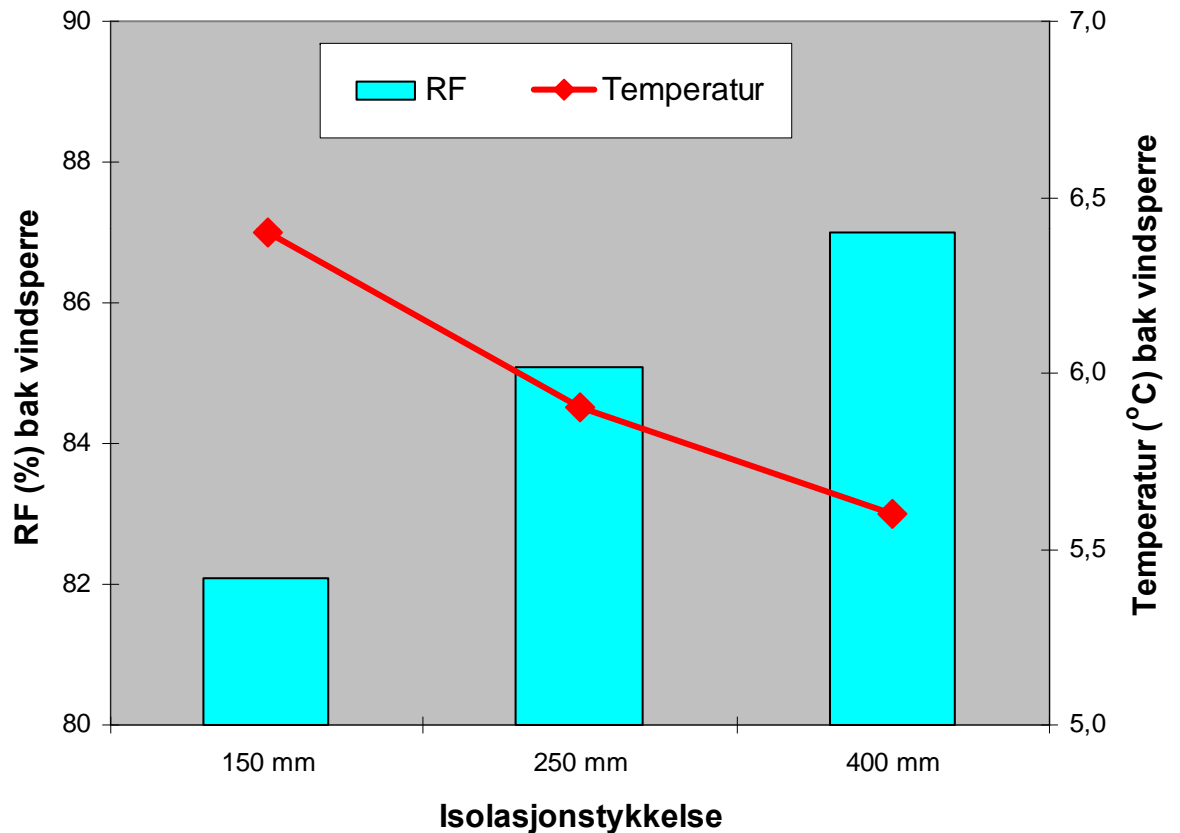
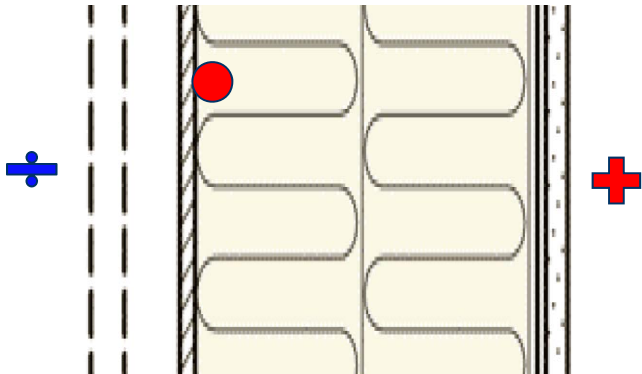
Effekt av mer isolasjon i klimaskall

Eksempel :

■ Klimaforhold:

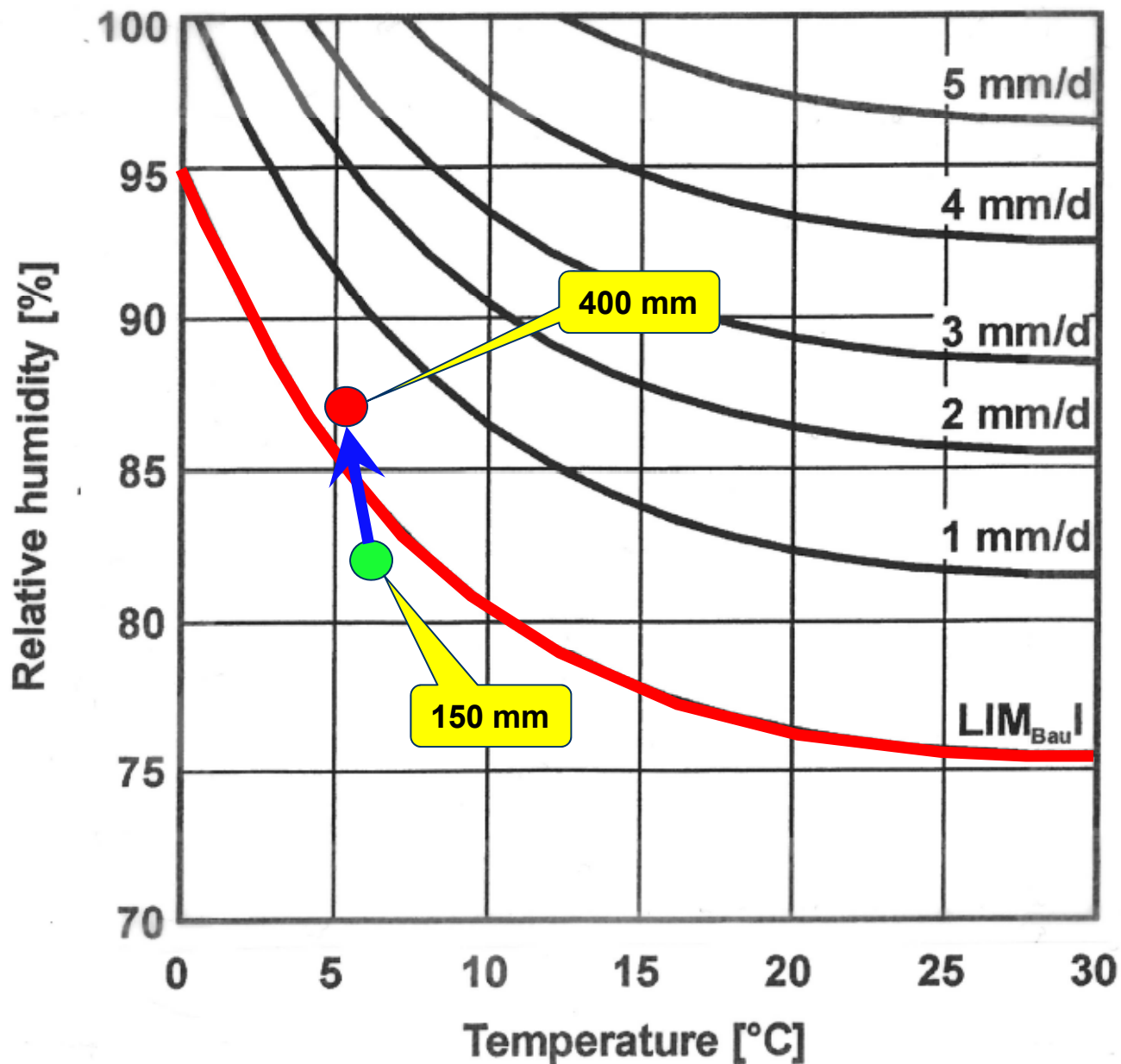
■ Ute: 5 °C, 90% RF

■ Inne: 23 °C, 40% RF

Eksempel forts:

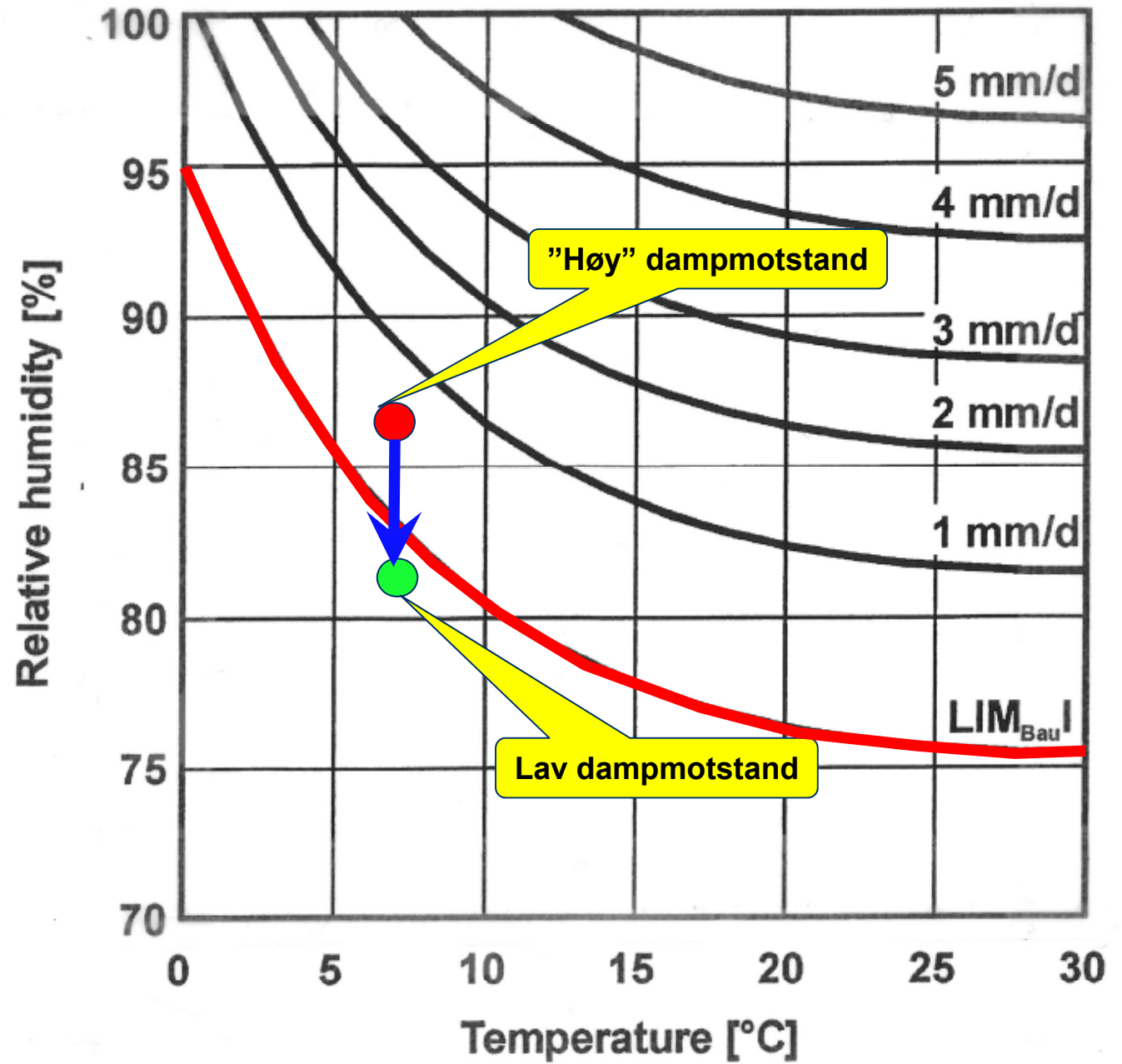
- Hvor mye øker risikoen for muggvekst?

Eksempel forts:

- Hva betyr denne risikøkningen sammenlignet med andre faktorer?
- Eks: dampmotstanden til vindsperra økes (innenfor ordinære nivåer)

Ved innbygging av nye materialer: Hvordan beholde fuktsikkerheten?

- **Bedre uttørkingsforholdene:**
  - Bruke så diffusjonsåpen vindsperre som mulig
  - Begrense innebygget overskuddsfukt
- **Redusere kondensproblem:**
  - Vindsperre med noe isolasjonsevne
  - Vindsperre med evne til noe kondensopptak?

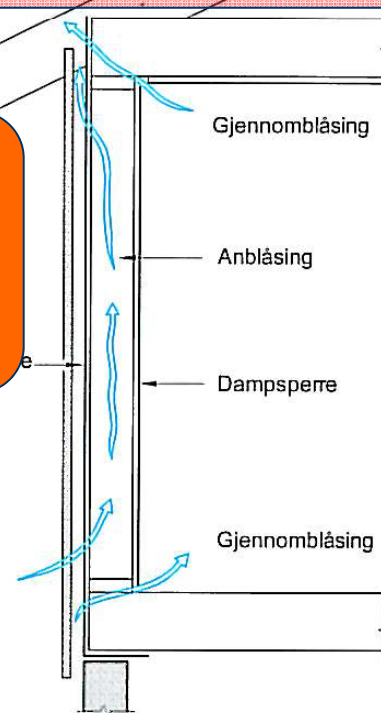

**Krav til
vanndampmotstand**

**Vindsperre: $S_d \leq 0,5$ m
Dampsperrer: $S_d \geq 10$ m**

**Vindsperrer
Dampsperrer**

**Eksempler på
materialer**

... som sperresjikt
vindsperrer blir
sjikt, som membra-
ner, fuktsperrer med flere
sjon, krav, materialty
dier for de viktigste m
typer er også oppgi

02 Henvisninger

Plan- og bygningslo
Teknisk forskrift til p
Byggdetaljer:

522.355

523.255

525.101

525.102

525.866

527.101

527.102 Fryserom

Hva menes med ”så dampåpen vindspærre som mulig” ?

Krav til vindspærre: $S_d \leq 0,5 \text{ m}$

Gunstig med vindspærre med: $S_d < 0,2 \text{ m}$

Flere godkjente vindspærreprodukter har lav vanndampmotstand

Materialer til luft- og damptetting

ekv. luftlagtykkelse, S_D , [m]

■ Vindsperrer:

■ Krav

S_D

< 0,5

■ Asfaltimp. cellulosepapp

1,0

■ 2 mm kartongplater

0,3

■ 12 mm asf.imp.porøs trefiberplate

0,17

■ 9,5 mm GU

0,06

■ 9,5 mm GU-X

0,071

■ Plastduk polyetylen

0,025

■ Plastduk polypropylen

0,030

■ Dampsperre:

■ Krav:

≥ 10 m

■ 0,15 mm PE-folie

70 m

Kilde: Byggdetaljer 573.430 og Tekniske Godkjenninger

Forskrift om tekniske krav til byggverk (byggteknisk forskrift)

12.110

2-2010

av 26. mars 2010 nr. 489. Ajourført med endringer, senest ved forskrift 5. mai 2010 nr. 683, i kraft 1. juli 2010.

Veiledningen ligger på "nettet"
Se www.dibk.no

TEK10

Kap 13 Miljø og helse

■ §13-19 Byggfukt

- Materialer og konstruksjoner skal være så tørre ved innbygging/forsegling at det ikke oppstår problemer med tilvekst av mikroorganismer, nedbrytning av organiske materialer eller økt avgassing.

Kap 13 Miljø og helse

- I veiledningen til §13-19 Byggfukt nevnes:
  - Tørke materialer til under kritisk verdi
  - Trevirke må inneholde mindre enn 20 vekt-% fukt
  - Dokumentere fuktinnhold med måling
  - I konstruksjoner med redusert uttørkingsevne (for eksempel høyisolerte konstruksjoner eller konstruksjoner mot terreng) må fuktinnholdet i trevirket være lavere enn 20 vektprosent fukt før innbygging

Anvisning om uttørking av byggfukt

Byggfukt
Uttørking og forebyggende tiltak

Byggforskserien
Byggdetaljer
474.533
Sending 1 – 2006

Gir eksempler på veiledende nivåer for kritisk fukttilstand for noen materialer

Beskriver aktive tenkemøter for bygninger og viser hvordan man kan beregne nødvendig uttørkingstid.

02 Henvisninger

Teknisk forskrift til plan- og bygningsloven (TEK) med veiledning

Standarder:

NS 3420-T Beskrivelsestekster for bygg, anlegg og installasjoner – Del T: Belegg og overflate

Byggdetaljer:

421.132 Fukt i bygninger. Teorigrunnlag

474.531 Måling av fukt i bygninger

501.107

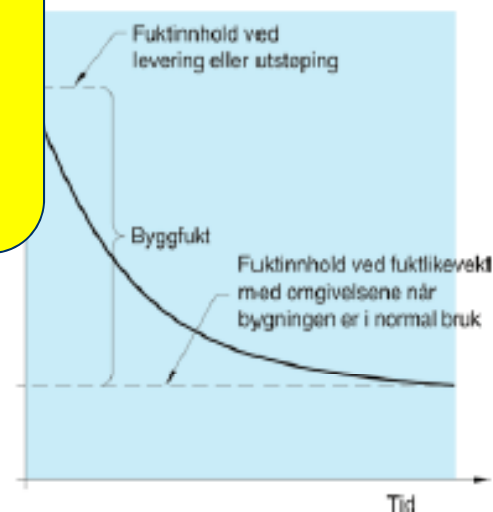

Fig. 11
Byggfukt illustrert ved hjelp av en typisk uttørkingskurve

Trevirke

Materiale/ konstruksjon	Beskrivelse	Grenseverdi (vektprosent)
Konstruksjonsvirke (trelast av bartre for konstruktive formål, for eksempel sviller, stedere, bjelker og losholter)	Konstruksjoner som tørker raskt etter lukkingen, for eksempel vegger over terrengnivå og luftede tretak	20
	Konstruksjoner som tørker svært langsomt etter lukkingen, for eksempel vegger under terrengnivå, kompakte tretak eller tilfarergolv med tett belegg (ikke anbefalte løsninger)	15
	Underlag for parkett (undergolv, golvbjelker, tilfarer osv.)	12
Plategolv ved legging av tett belegg uten golvvarme	Sponplater	12
	Fuktbestandige sponplater	11
	Trefiberplater	9
	Kryssfiner	15

Hva betyr dette....?

- ***”Veiledende nivåer for kritisk fuktinnhold i trevirke ved montering / innbygging”***
- **Hva er **montering**?**
  - Greit å montere bærekonstruksjon med fuktnivå ≤ 20 vekt-%
  - Kontrollnivå ved mottak på byggeplass
- **Hva er **innbygging**?**
  - Her må vi ta hensyn til uttørkingshastighet!
  - Innebygget i store isolasjonstykkelser gir langsom uttørking
- ***”Konstruksjoner som tørker svært langsomt etter lukking...”***
  - **Da må grenseverdien for tre være ned mot 15 vekt-%**
  - **Dette må gjelde isolerte trekonstruksjoner etter TEK10-krav**

Fukt i bygninger

Vurdering av fuktsikkerhet

Kontrollpunkter

Byggforskserien

Byggdetaljer

474.511

Sending 2 – 1998

0 Generelt

01 Innhold

Dette bladet inneholder kontrollpunkter med spesiell fokus på fuktsikring i prosjektering og utførelse av bygninger. Kontrollpunktene kan være bilag til kontrollplan, eller tjene som sjekklister i byggesaken, se pkt. 2. Målgruppe er prosjekterende (arkitekter og byggetekniske rådgivere), utførende og ansvarlig kontrollerende. Hensikten er å skjerpe bevisstheten om at fuktproblematikk er en av de viktigste utfordringene i byggebransjen, og at det lønner seg økonomisk å ta fukt på alvor.

02 Henvisninger

Byggdetaljer:

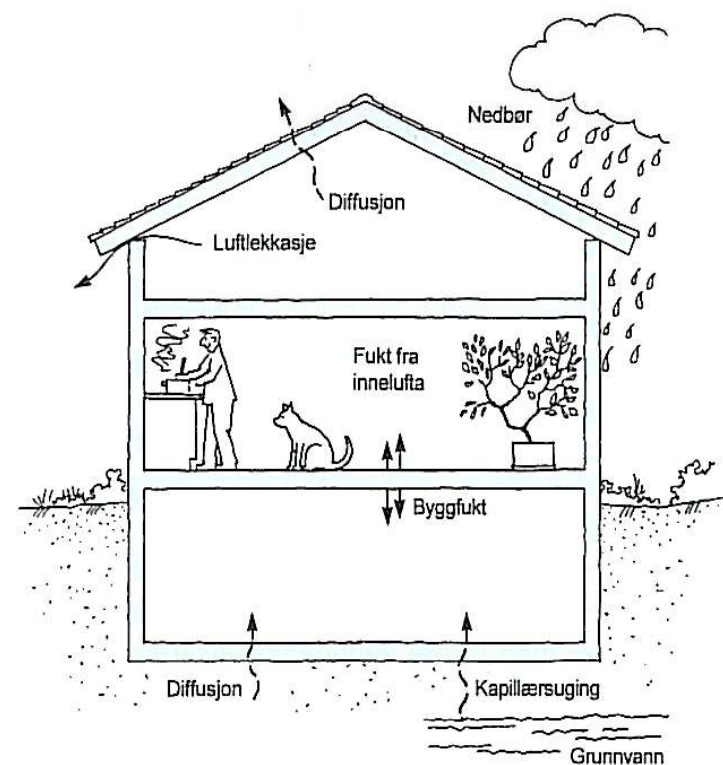
421.132 Fuktmekanikk

474.531 Måling av fukt i materialer

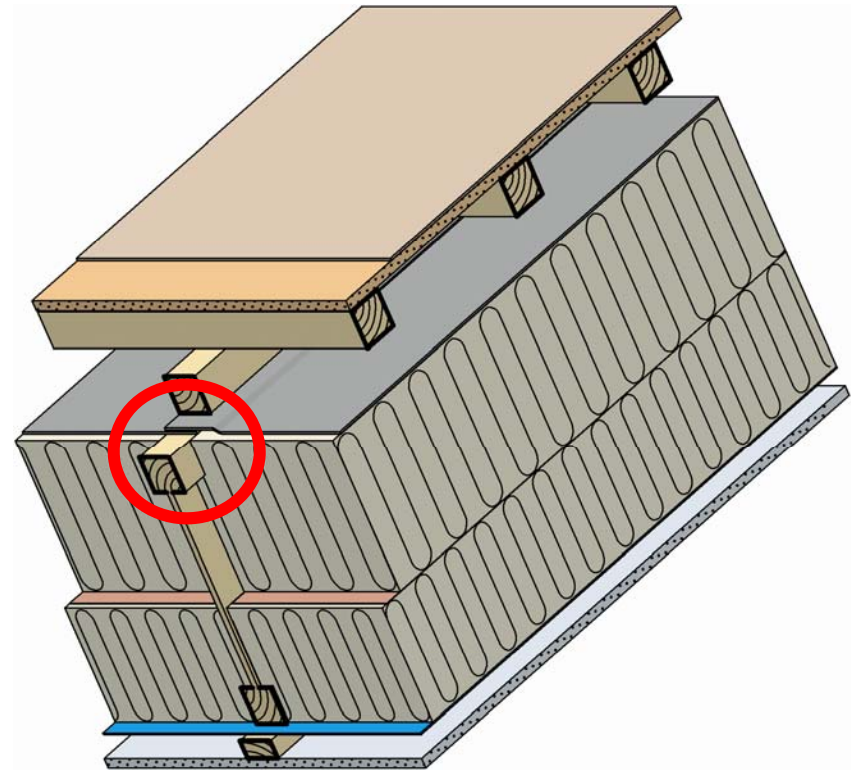
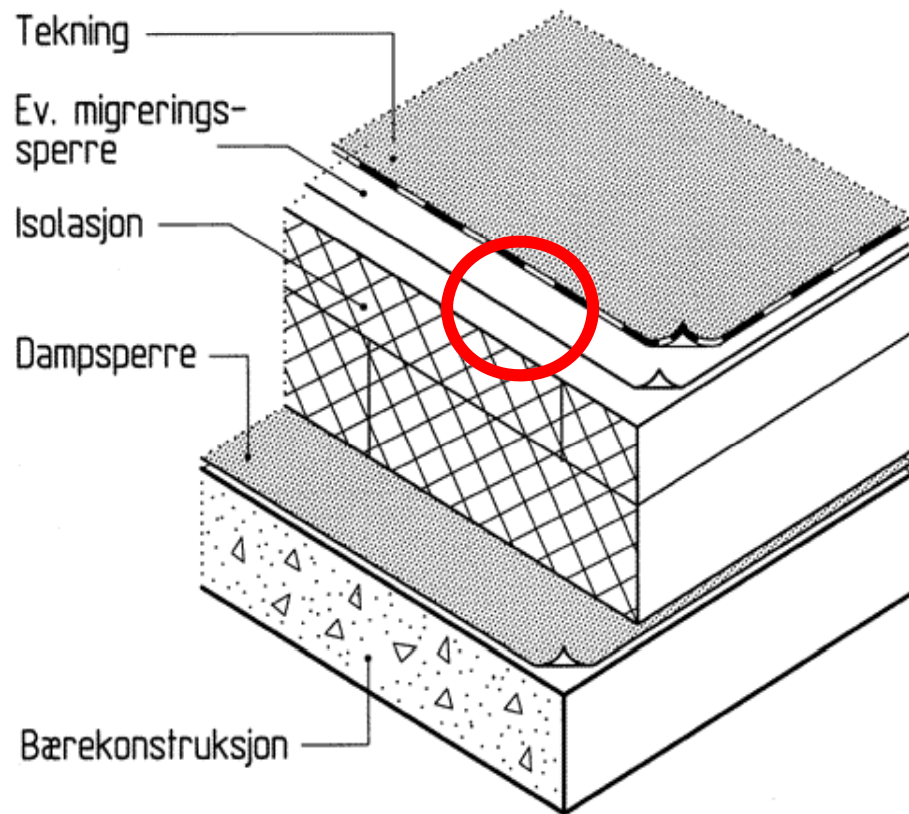
474.533 Uttørring og kontrollmåling av byggfukt

527.245 Rom med høy fuktbelastning

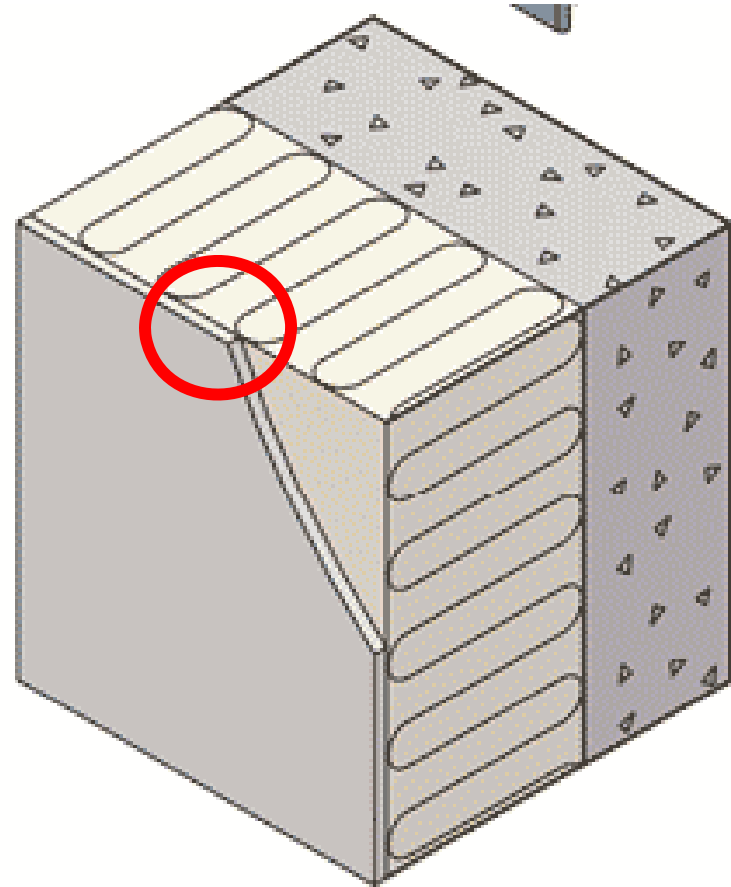
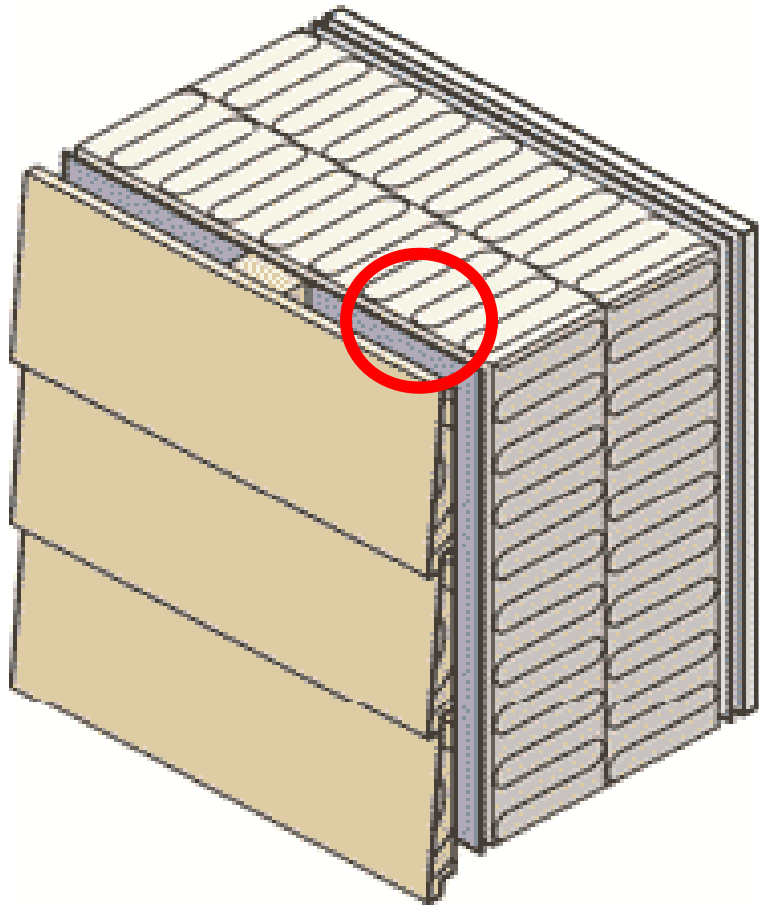
573.430 Materialdata for vanndamptransport

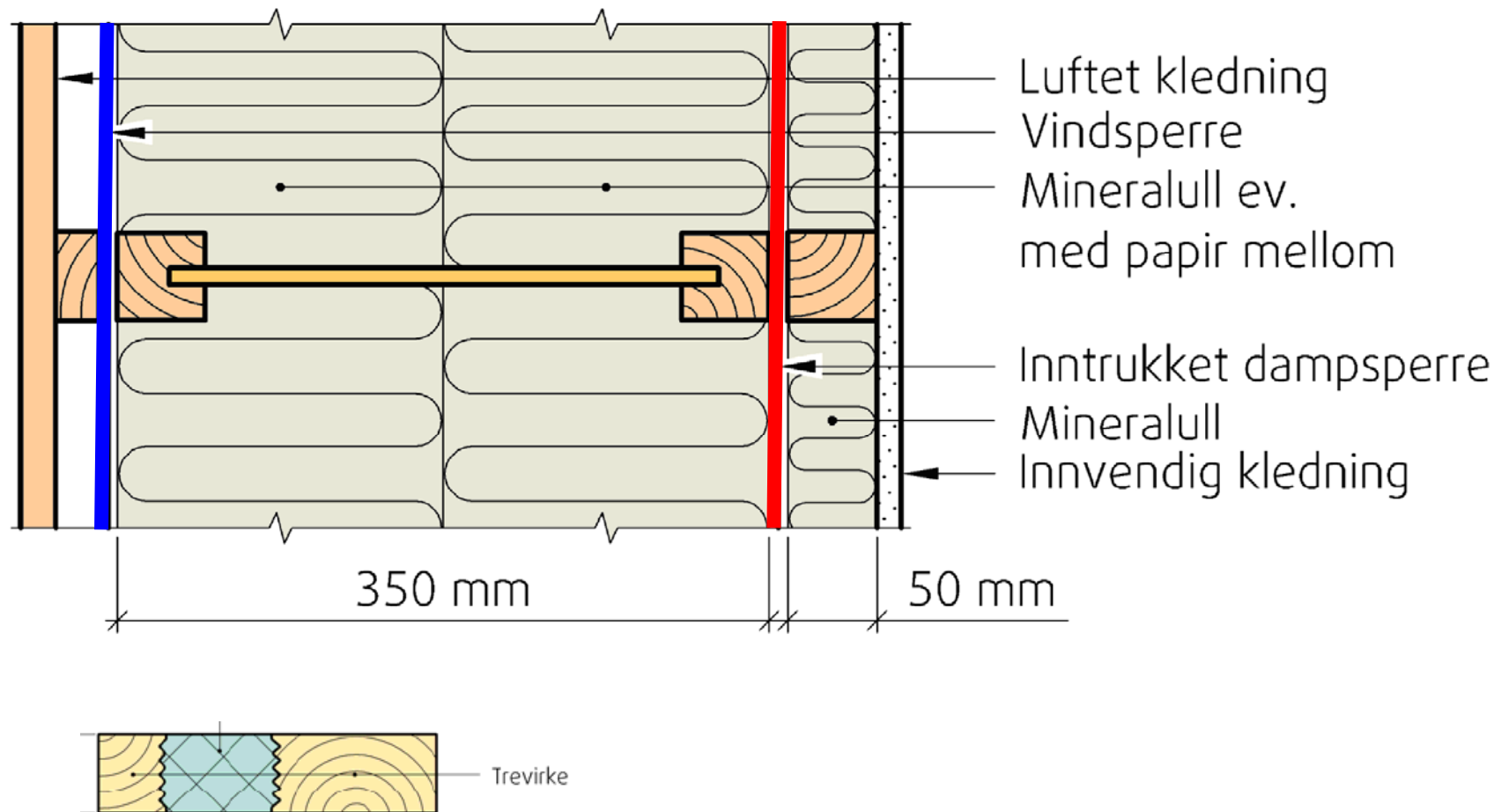
Bedre isolerte konstruksjoner

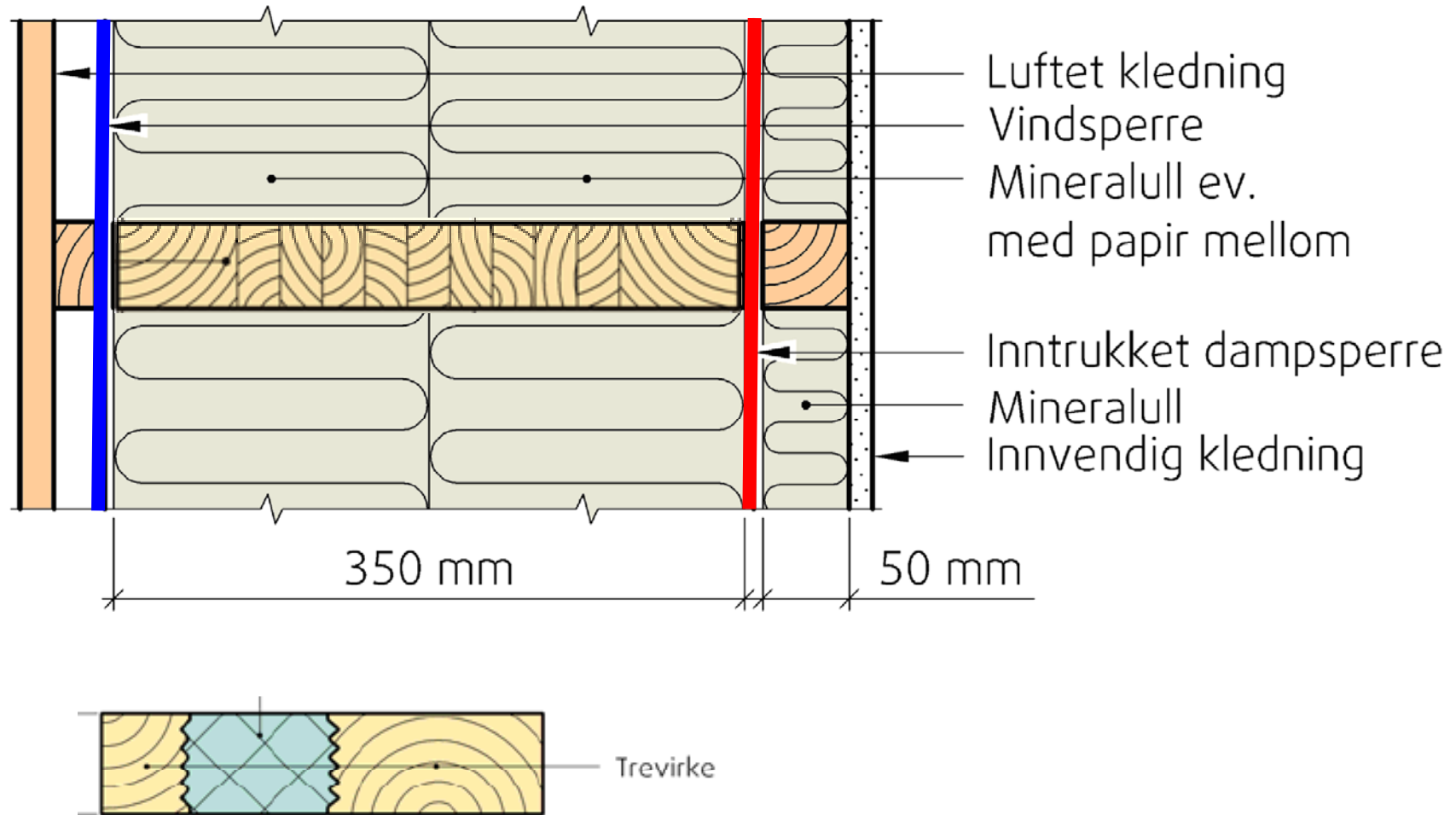
Bedre isolerte konstruksjoner

Passivhus – Tykkere vegger

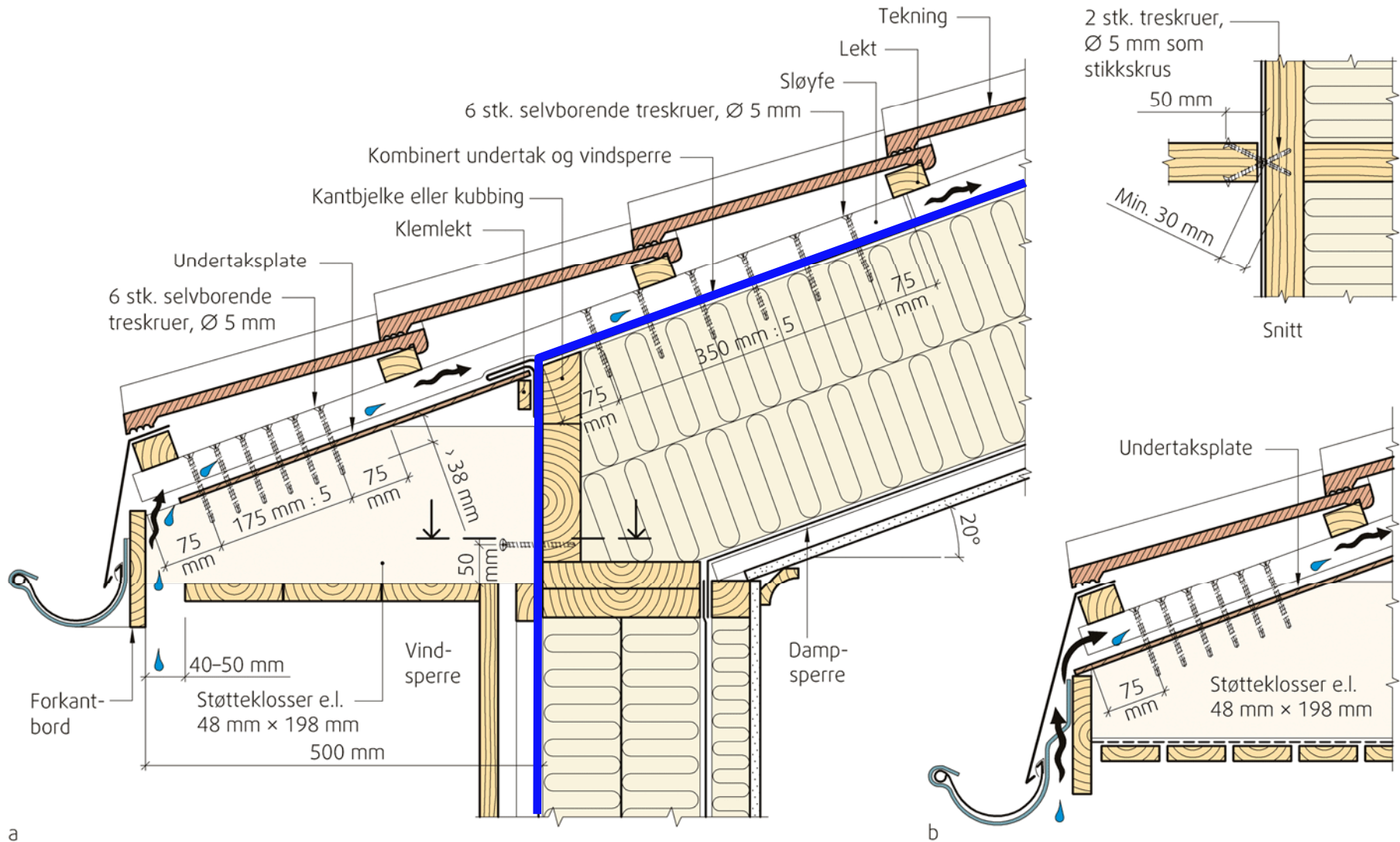

Passivhus – Tykkere vegger

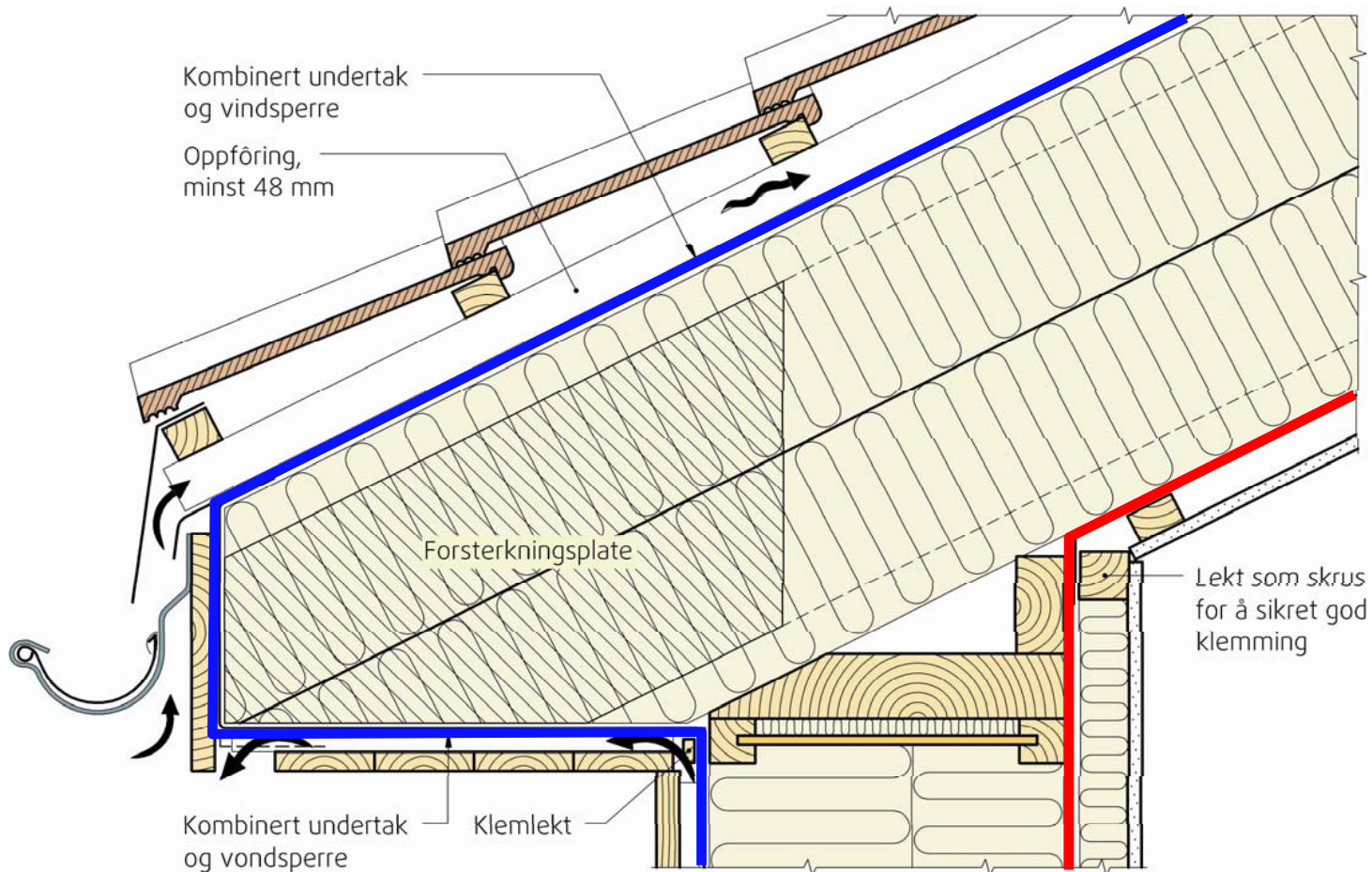

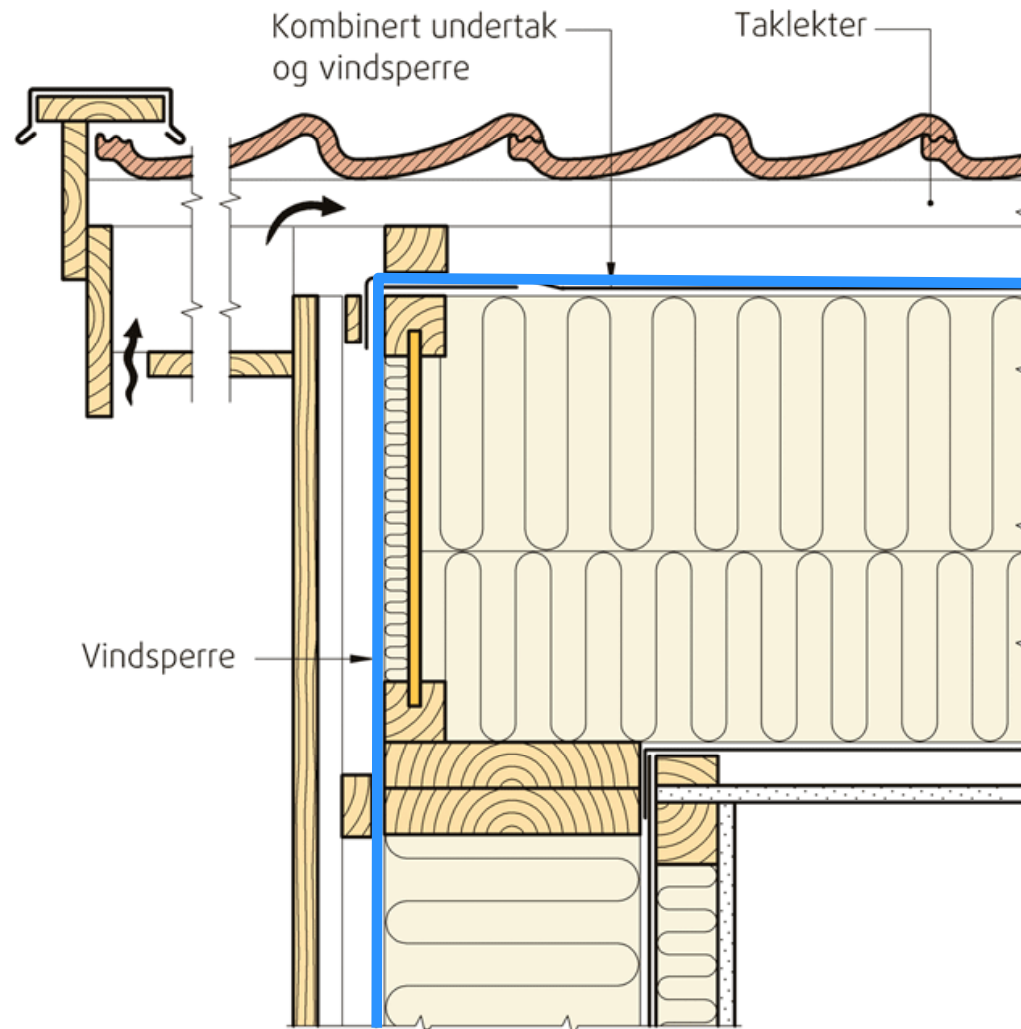
Løse takutstikk – uaktuelt ??

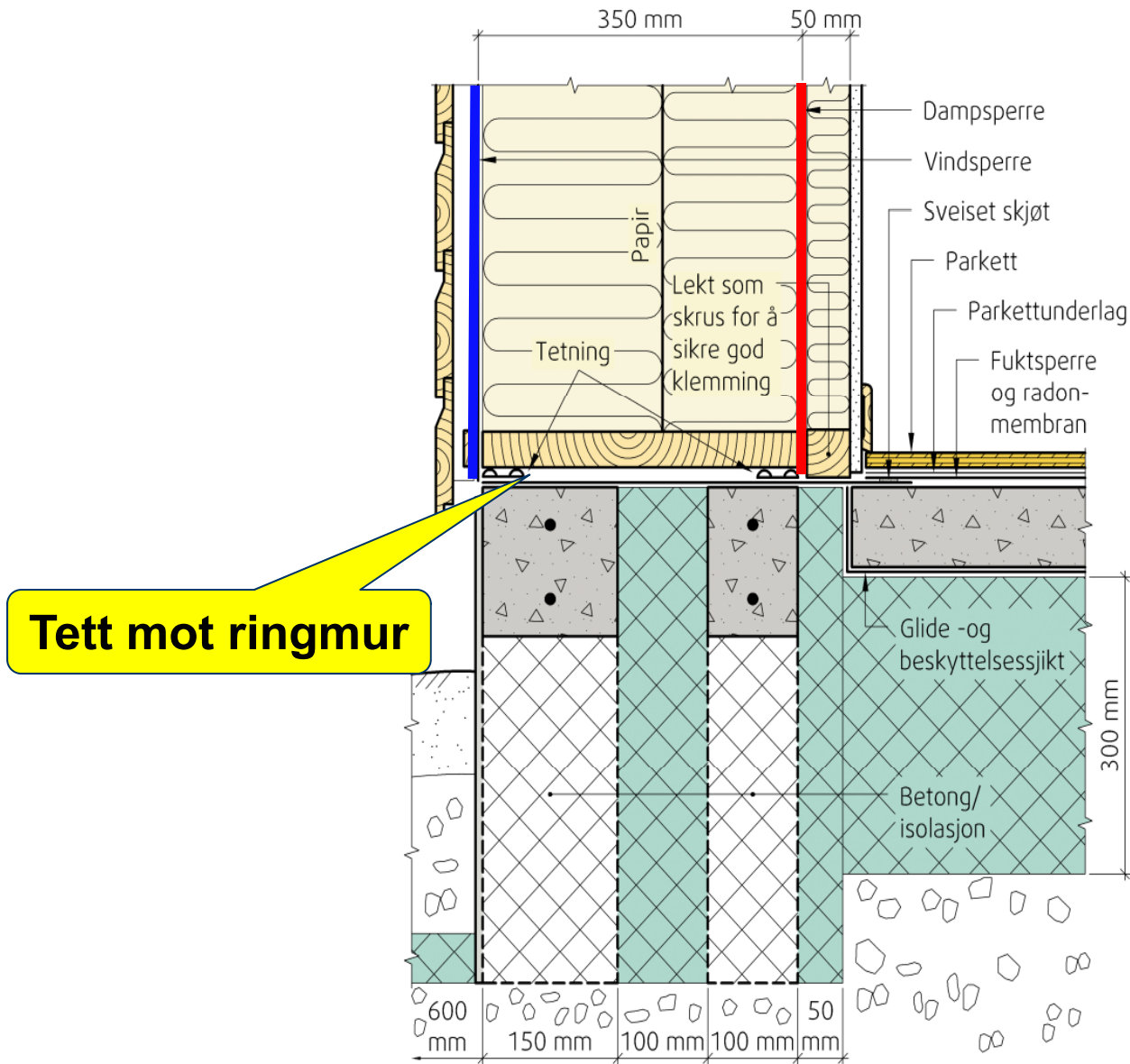
Raft og lufttetting

Mot gavl -lufttetthet

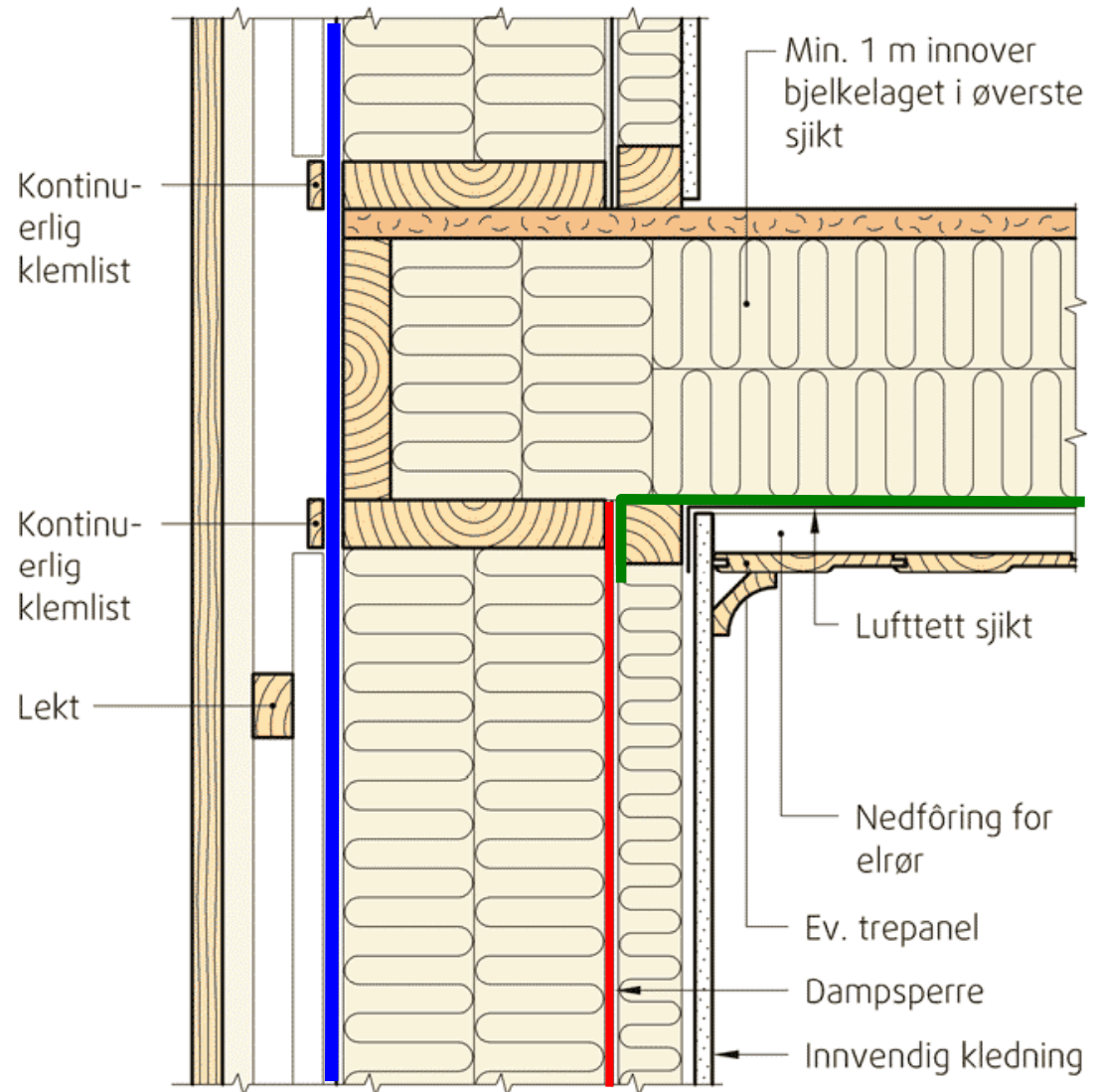

Mot sokkel

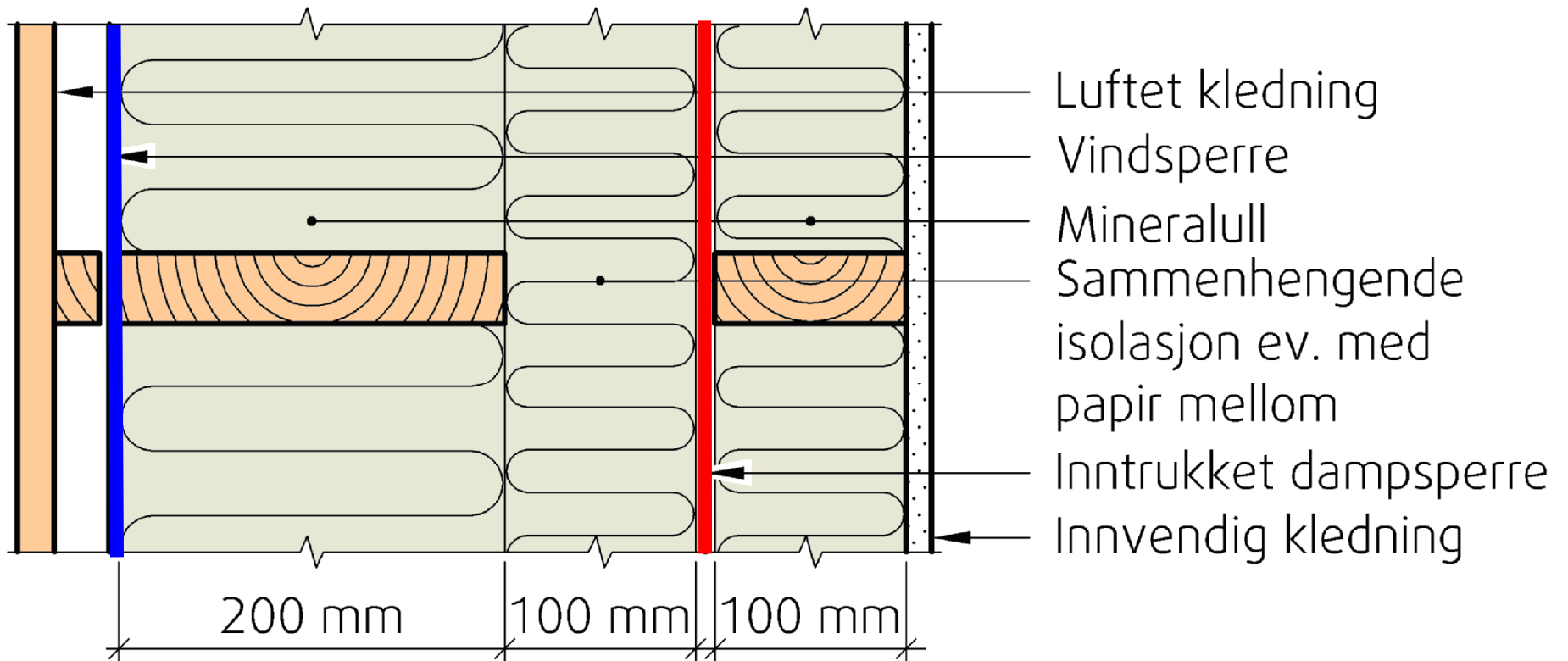

Etasjeskiller mellom varme rom

- Hindre luftlekkasjer ut i vegg
- Sperresjikt gjennom bjelkelag vanskelig å få til
- Ikke innfelt taklys!

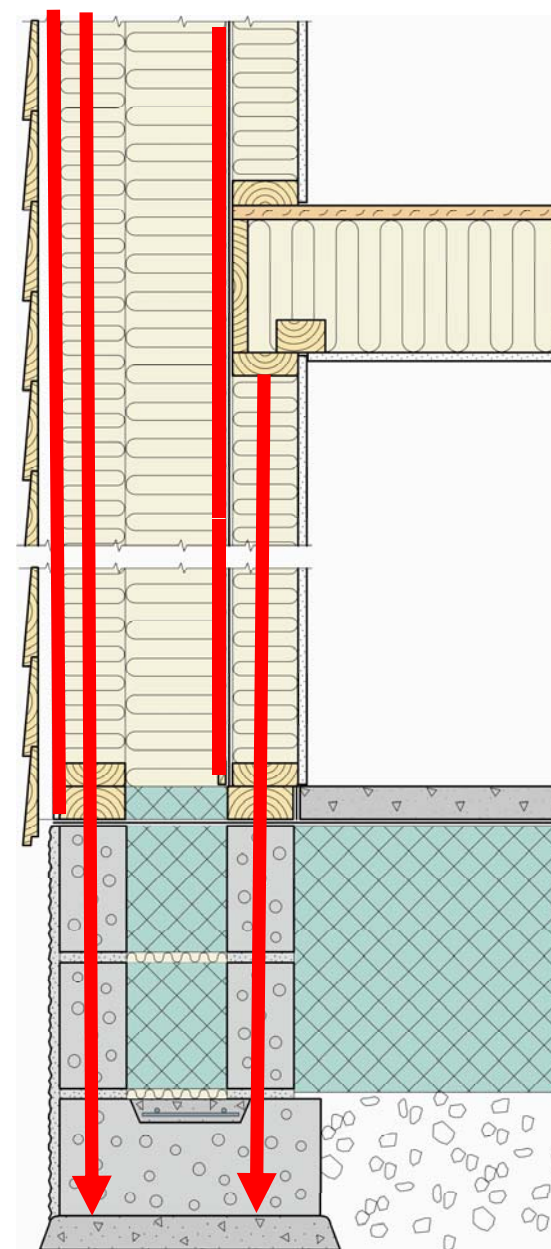
Passivhus – Tykkere vegger

Utv. og innv. bæring

Etasjeskiller og sokkel

- **Noen momenter:**
- Eks.: "Dobbeltvegg"
- **Metode:** Innenfra og ut

- Etasjeskiller bæres av innervange
- Tak bæres av yttervange
- Kontinuerlige sperresjikt i vegg

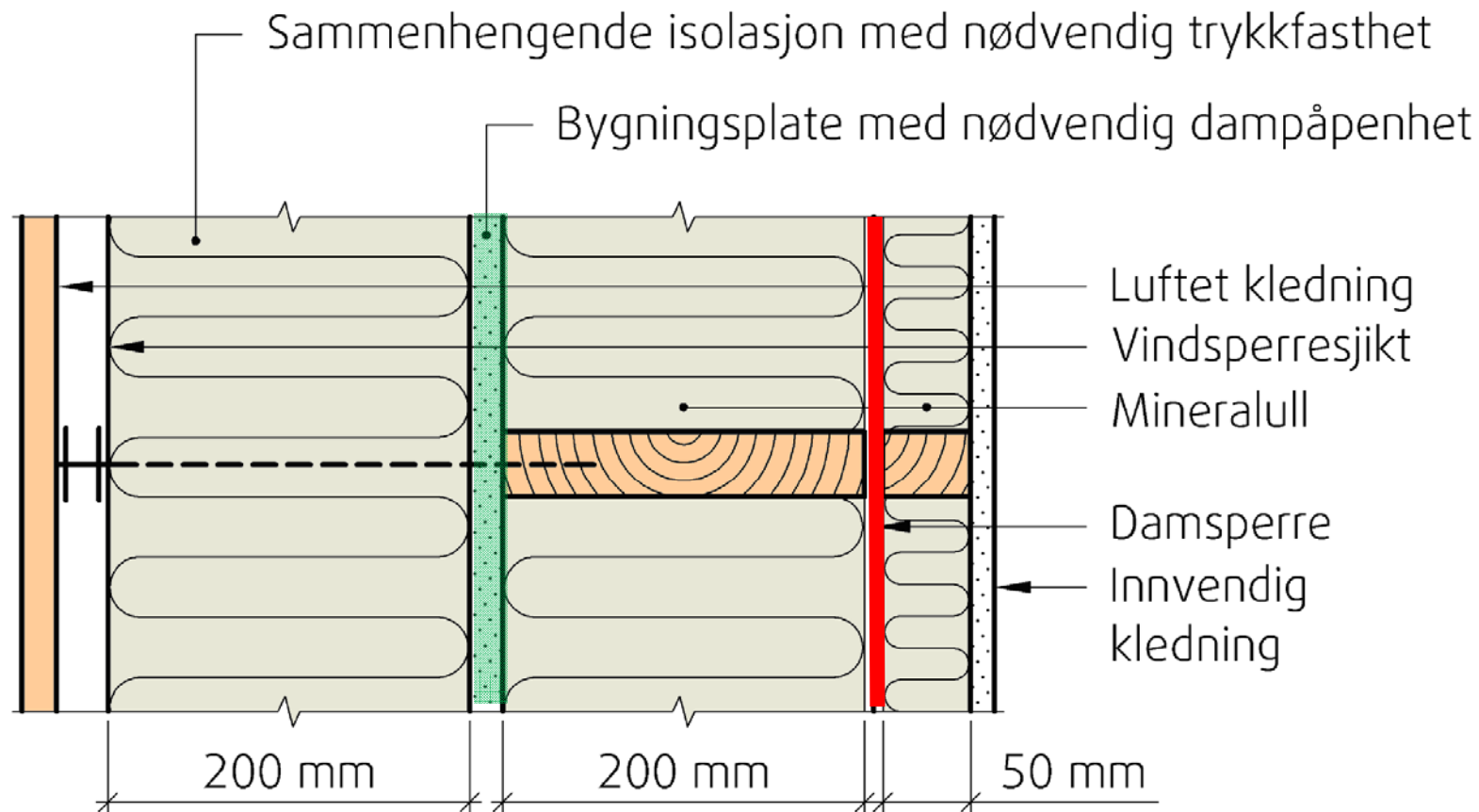
Fuktsikring i byggeperioden

■ Bygge under "tak"

Alternativ-Utenpåliggende isolasjon

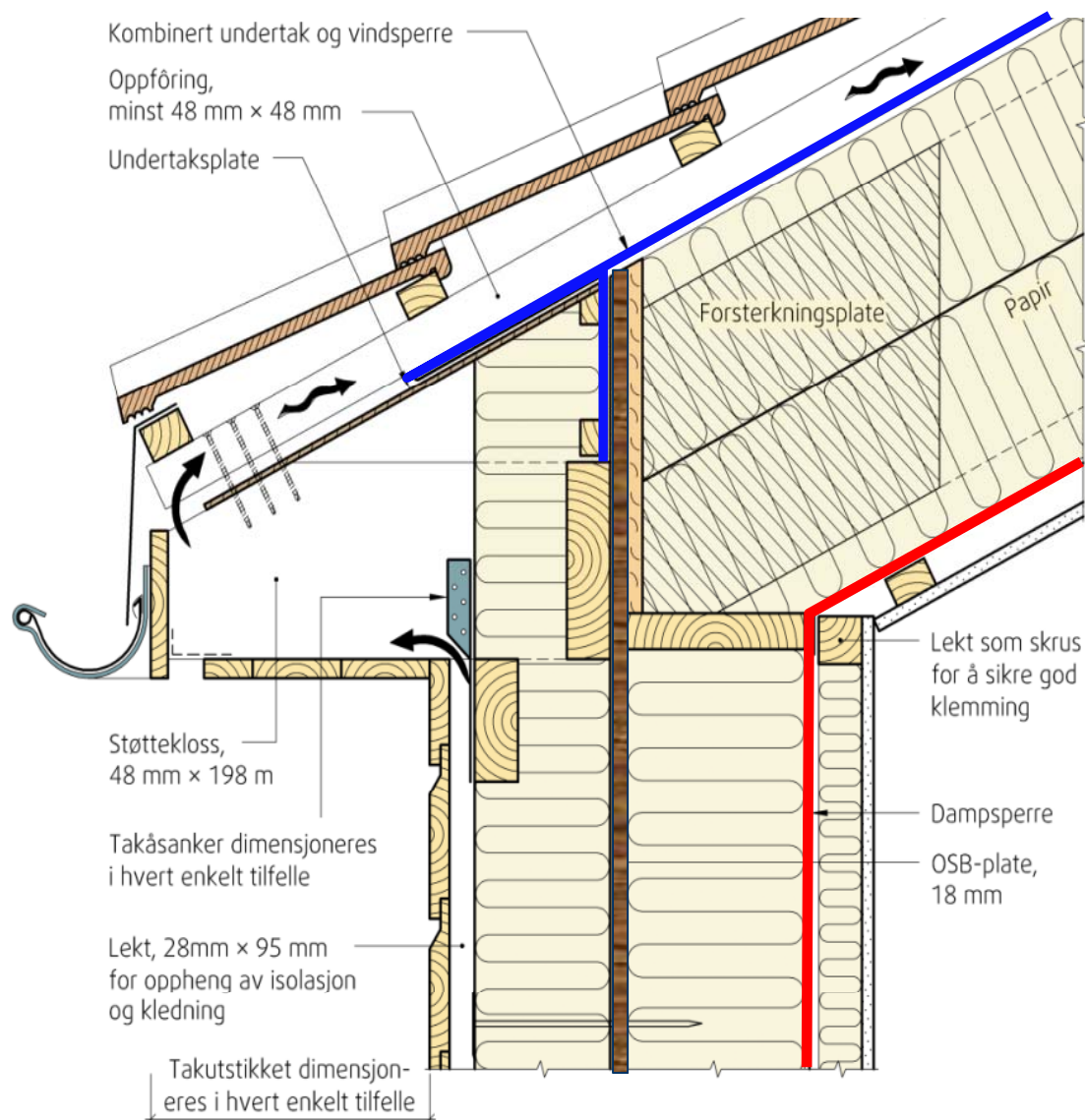
Andre platematerialer

ekv. luftlagtykkelse, S_D , [m]

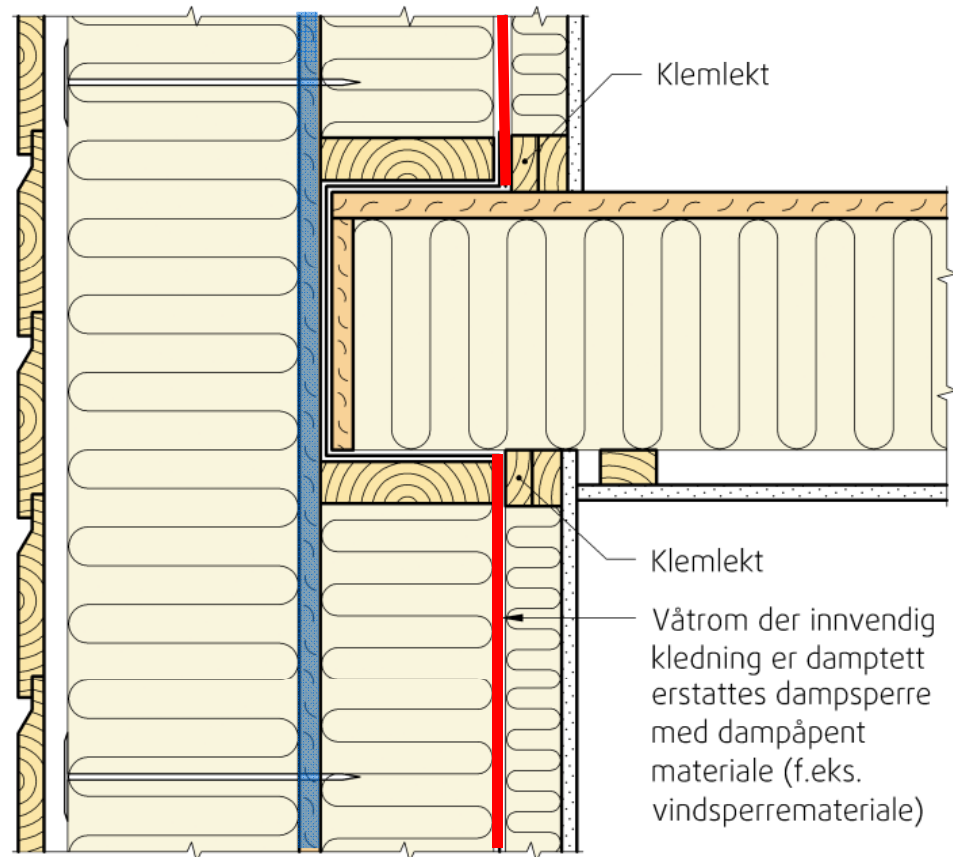
■ Materiale	S_D [m]
■ Dampsperre krav	≥ 10
■ Vindsperre krav	$< 0,5$
■ 15 mm OSB	0,36 (fuktig) og 0,6 (tørr)
■ 12 mm X-finér	0,8 (fuktig) og 2,4 (tørr)
■ 22 mm spon	1,1

Kilde: Teknisk Godkjenning; se www.sintef.no/byggforsk

Utenpåliggende isolasjon mot raft

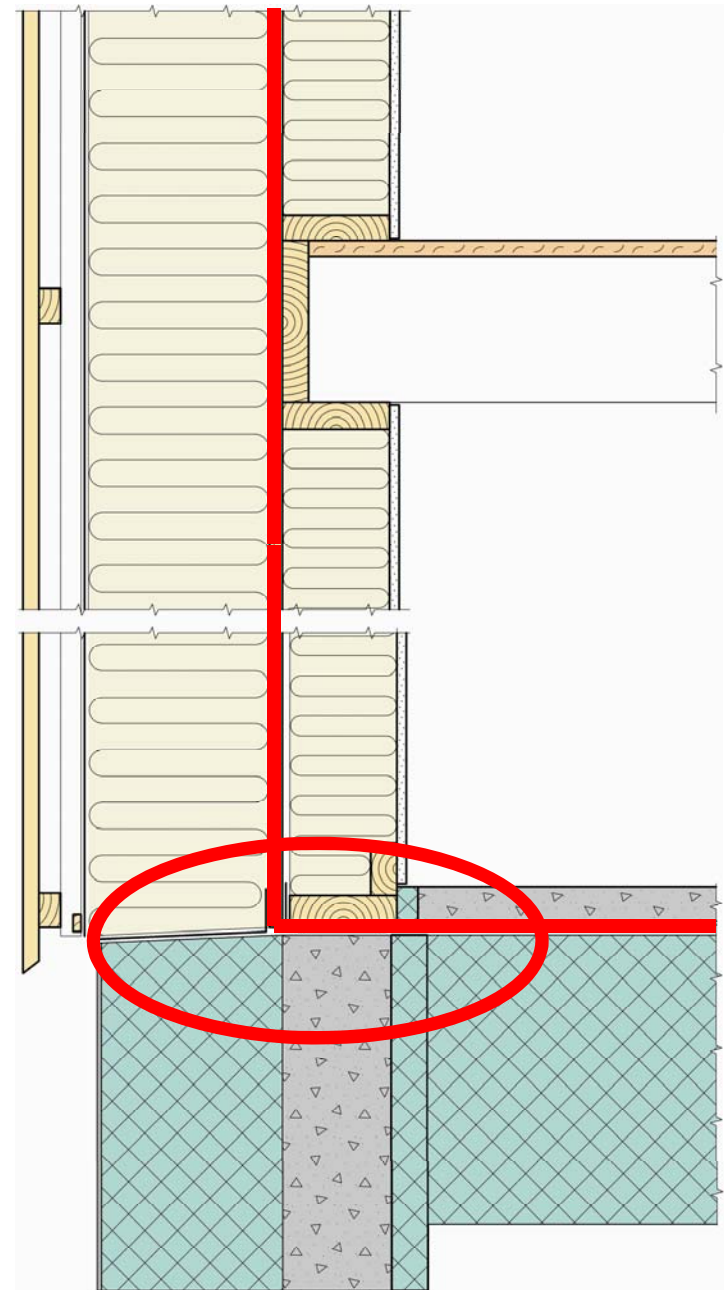
Etasjeskiller

Innvendig bærevegg

Vegg / Sokkel

- Noen momenter:
- Eks.: "Bindingsverksvegg"
- "Påhengt isolasjon"
- **Metode:** Innenfra og ut

- Vegg: Plate som sperresjikt?
  - Kontinuerlig forbi et.skille
- Sperresjikt mot grunnen
- Kuldebrobryter vegg/sokkel

Vindusdetaljer

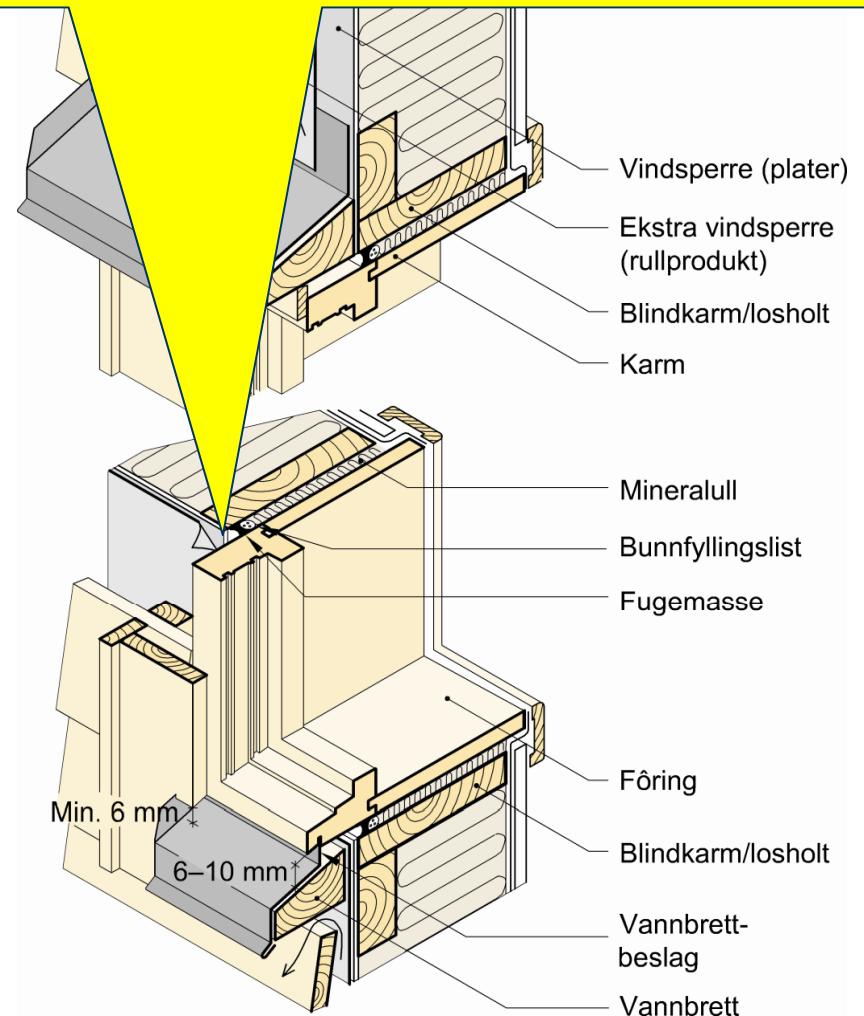
■ Fuktsikring

- Drenering av kledning
- Vannbord
- Sålbenk
- Beslag
- Kuldebro?

■ Lufttetting

- Vindsperre
- Dampsperre
- Fugetetting

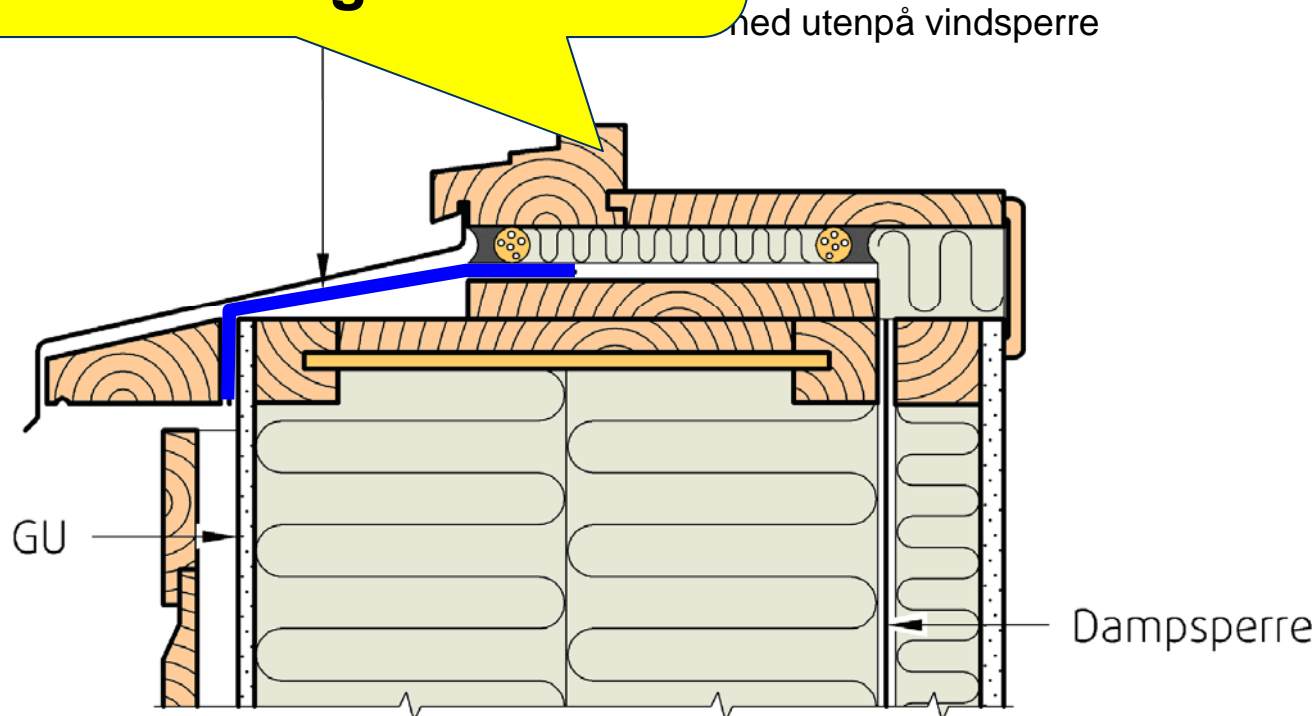
Plassering av vindu så langt ut er lite aktuelt i passivhus.

Vindusplassering i vegg

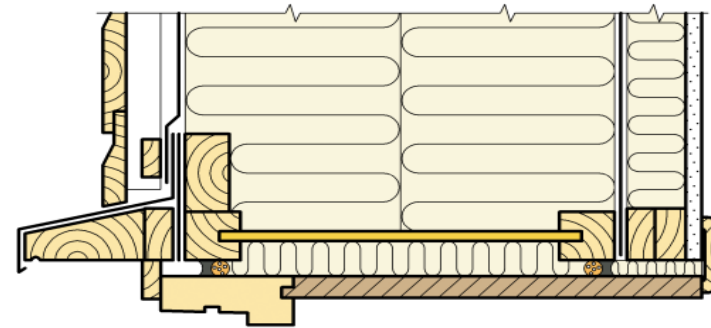
Kuldebro og fuktsikring

**Plassering av vindu så langt inn
Øker sårbarhet for vannlekkasjer.
Mindre robust løsning.**

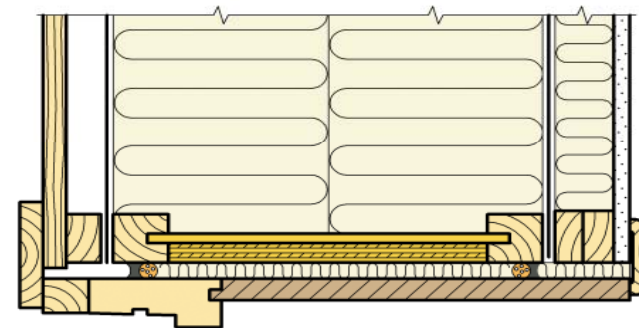

Vinduer

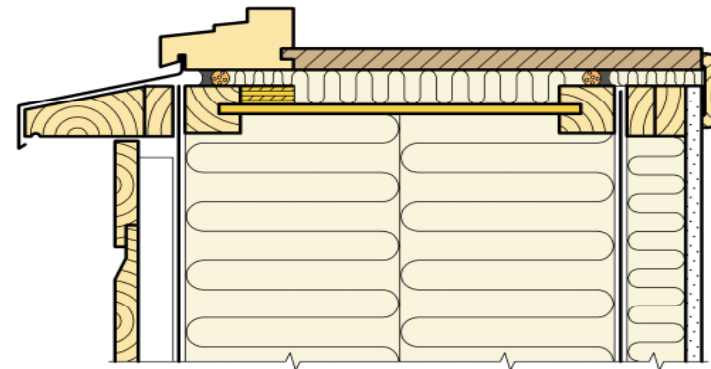
- Tetthet
- Plassering
- Robusthet mot klima
  - Langt ut i veggen

Topp

Side

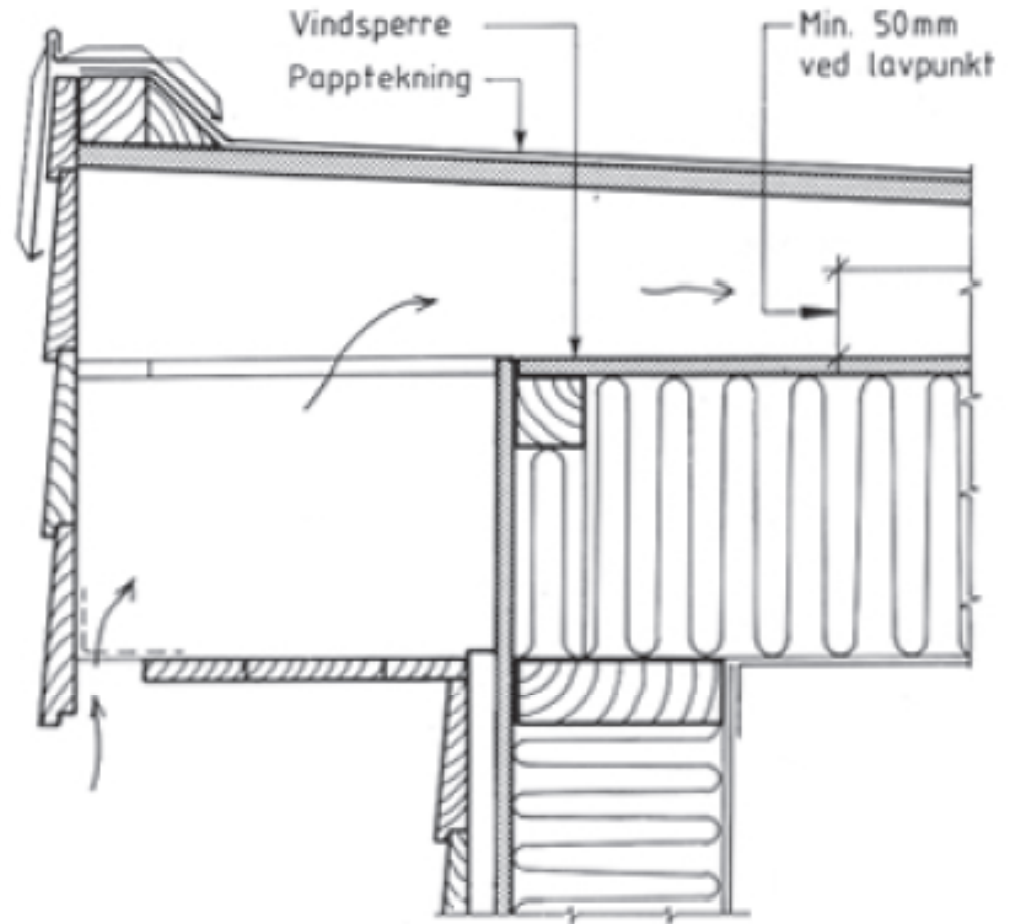

Bunn

Flatt luftet tretak

- Tatt bort i 1997....
- Beskrevet som "Uheldig løsning"
- Men, er en mulig løsning

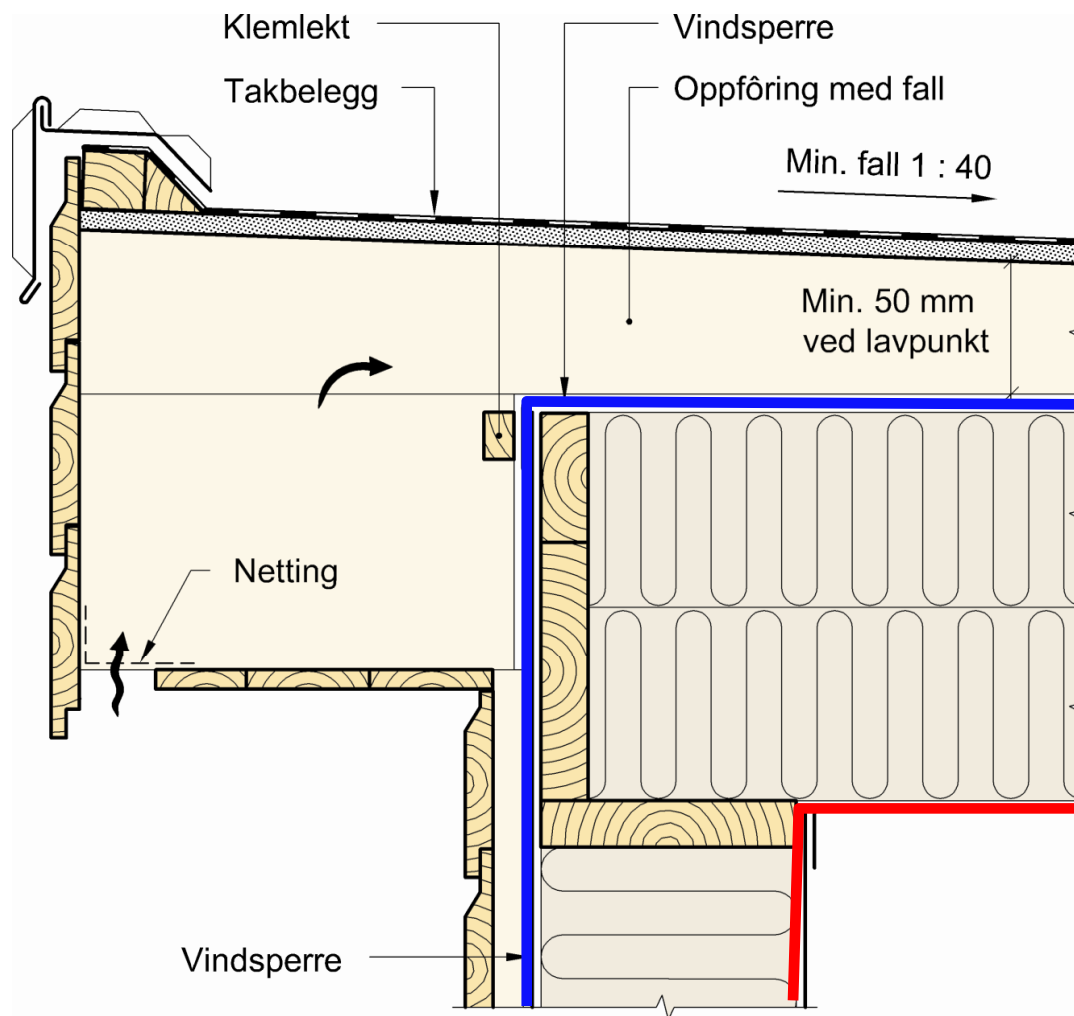
Flate tretak

- **Lufting**

- **Innvendige nedløp**

- **Tetthet:**

- Dampsperre **kritisk**
- Vindsperre

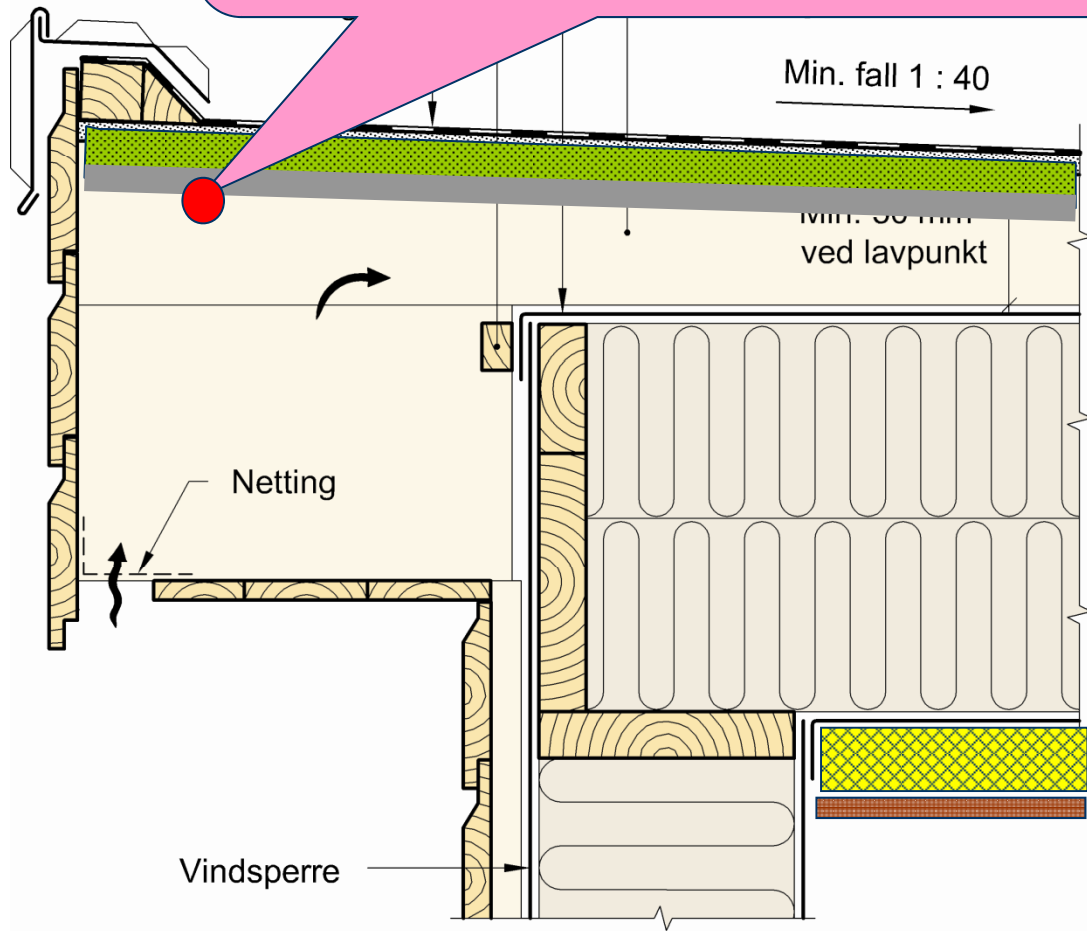

Flate tretak

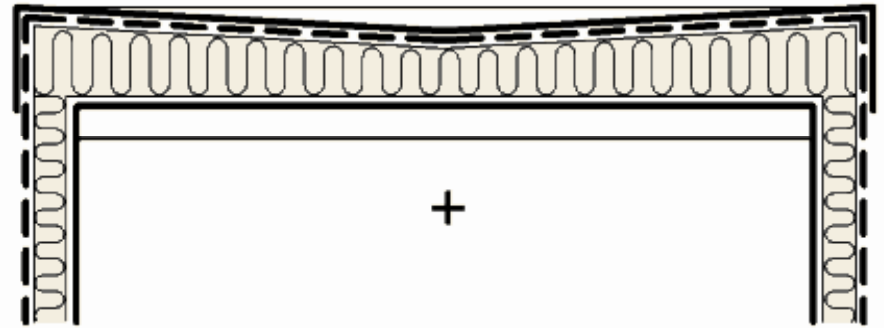
- **Lufting**
- **Innvendige nedløp**
- **Tetthet:**
  - Dampsperre (inntrukket)
  - Vindsperre
- **OBS: Risiko for mugg på undersiden av undertaket..??**

For å øke temp. på undertaket – redusere risiko for kondens, fukt, mugg

Flatt kompakt tretak – Beste løsning

- Dampsperre og isolasjon over bæresystemet
- Varmt tak – Innvendig nedløp
- Synlige bjelker
- Kanaler og skjult el. anlegg mellom bjelkene
- Gitterbjelker en fordel

Takk for oppmerksomheten !

